

4. Правила утримання зелених насаджень міст та інших населених пунктів України. – К.: Держкомбуд, 2006. – 46 с.
5. Вергунов А.П. Архитектурно-ландшафтная организация крупного города /А.П. Вергунов. – Л.: Стройиздат, 2008. – 134 с.
6. Нечаева Т. Проблемні питання і пріоритетні завдання містобудування у світлі охорони довкілля / Т. Нечаева // Досвід та перспективи розвитку міст України: зб. наук. праць. – Вип. 2: Охорона довкілля. Ландшафтна архітектура. – Дніпропетровськ: Дніпромiсто, 2002. – С.76-82.
7. Крыжановская Н.Я. Эколого-градостроительные принципы проектирования ландшафтно-рекреационных территорий Украины: уч. пособие / Н.Я. Крыжановская. – К.: УМК ВО, 1992. – 116 с.
8. Нефедов В.А. Ландшафтный дизайн и устойчивость среды / В.А. Нефедов. –СПб., 2002. – 295 с.

Abstract

Considered assessment study features aesthetic landscape characteristics that must be considered at development of the strategic task of planting the example of Ivano-Frankivsk. Also practical recommendations The main tasks of strategic planning greening the city.

Keywords: greenery, aesthetic characteristics of the landscape, advanced planning landscaping.

Аннотация

Рассмотрены исследования особенностей оценки эстетических характеристик ландшафта, которые необходимо учитывать при разработке стратегических задачи развития озеленения на примере города Ивано-Франковск. Также даны практические рекомендации основных заданий перспективного планирования озеленения города.

Ключевые слова: зеленые насаждения, эстетические характеристики ландшафта, перспективное планирование озеленения.

УДК 711.4

аспірант, Р.В. Вовчик

Національний університет «Львівська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВОЇ МОРФОГЕНЕЗИ МАЛОГО МІСТА

Абстракт. Здійснено конкретизацію термінів морфологія міст, морфогенеза міст з метою виявлення теоретичних передумов дослідження проблеми архітектурно-просторової зміни малого міста. Метою дослідження

стало «основи та зміст» міста, тобто з'ясування її форми, змін та відтворення розвитку в часі (генезу).

Ключові слова: морфогенеза міста, морфологія міста, архітектурно-просторові зміни міста.

Завдання статті:

- уточнити терміни «морфологія» і «морфогенеза» міст;
- виконати аналіз літературних джерел;
- обґрунтування відповідних засад і добору методів дослідження;

Постановка проблеми. Віддавна поняття термін назване словом, що виражає суть явища та відображає об'єктивну істину. У архітектурно-містобудівельній науці явище аналізу змін не є достатньо опрацьованим і конкретизованим, а до того ж без особливої диференціації.

Отже постає проблематика чітко відобразити істину поняття –а це з'ясування «морфології» та «морфогенези» міста. До того ж важливим є методи в даній сфері, як їх розглядати і використовувати, обґрунтування відповідних засад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Робота включає з'ясування *передумов, їх обґрунтування та дослідження.*

1. Постає вимога конкретизації термінів «морфологія» і «морфогенеза» міст. В останні десятиліття ці поняття розвинулись. У попередніх дослідженнях зацікавлення дослідників охоплювали видимі елементи міської території: краєвиди, образ, матеріали, пропорціонування і т.д. Був це підхід досить формальним і вузький. З часом прийшли до висновку, що вигляд і генеза міста можуть бути розкриті на фоні розуміння процесів їх функціонування та розвитку.

Це вимагає глибших досліджень явищ генетичних та еволюційних, застосування нових методів дослідження, а також розширення поля дослідження шляхом включення до архітектурно-містобудівних досліджень результатів різних наукових дисциплін: історії, соціології, культурології, економіки та техніки.

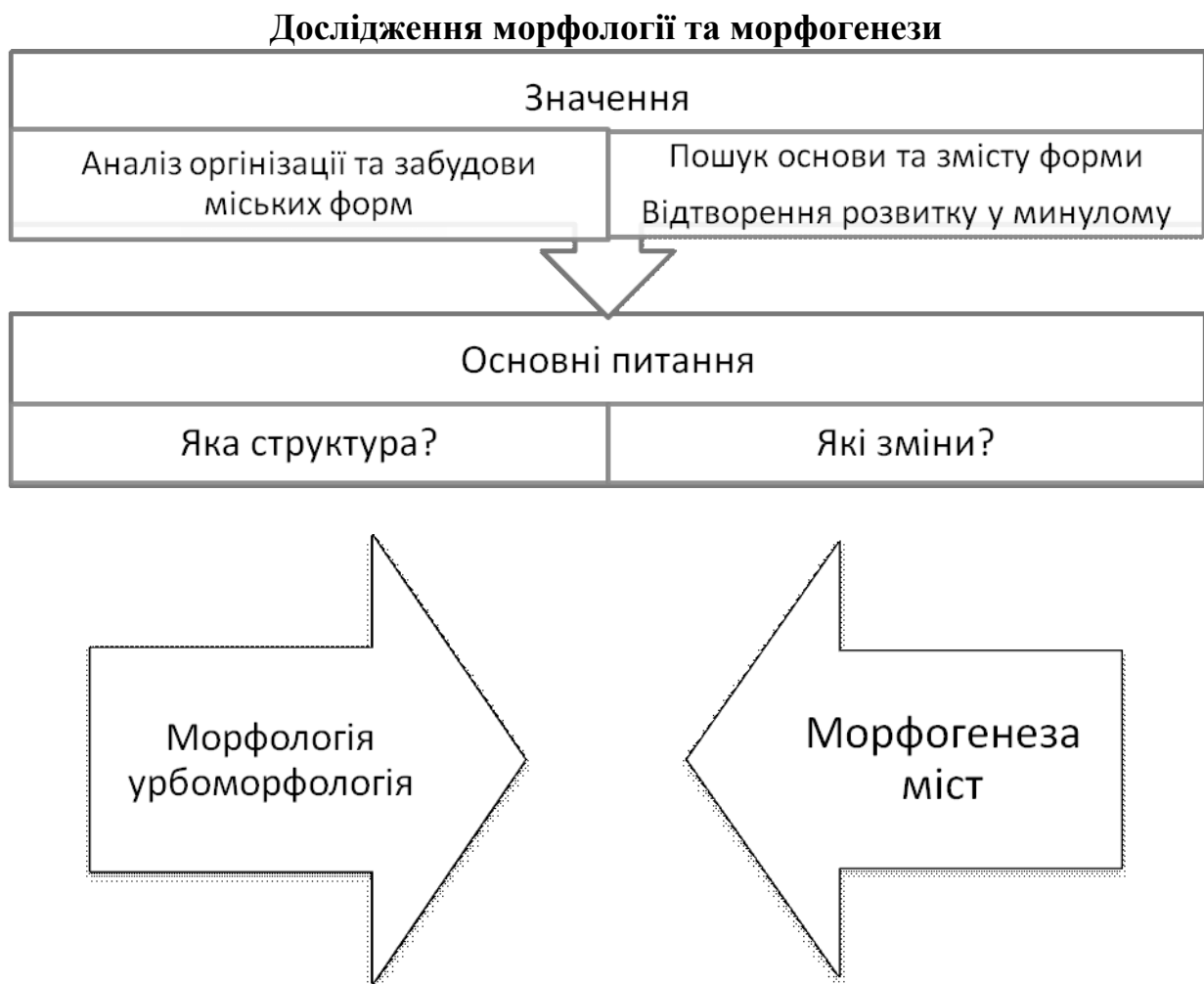
Такий поглиблений підхід спричиняє переміщення досліджень із безпосередньо видимих елементів забудови міста на якісні елементи його внутрішньої структури та розпланування. Таким чином «облік» міста переходить у «морфологію», яка стає важливою проблемою досліджень. У полі цих зацікавлень знайшлися аспекти генези міст як еволюції просторових форм міст (таблиця 1).

2. Морфологія міста (урбоморфологія) – наука про забудову міст, їх внутрішній структурі та зовнішньому вигляді. Розглядається розміщення та

множина чинників, що впливають на виникнення, розвиток та формування матеріальної структури простору міст. Як правило, морфологія трактується і зводиться до аналізу організації та забудови міських форм, не розглядаючи морфологічний аспект.

Морфогенеза займається виникненням (генезис) міських форм, акцентує увагу на динамічних та генетичних аспектах дослідження морфології міста. Метою морфогенетичних досліджень є пошук «основи та змісту» форми, тобто виявлення її генезису та відтворення розвитку в минулому. Дослідження минулого в таких дослідженнях відбувається шляхом відтворення відповідних фаз розвитку форми [1]

Таблиця 1

3. Направлення, методи і характер розвитку кожного конкретного міста залежать від специфічних особливостей його соціально-економічного розвитку і ресурсного потенціалу його території. Ці особливості визначаються діями наступних факторів:[3, С. 5].

- Економічні – обумовлюються роллю міста в економічній структурі регіону, країни; внутрішніми економічними ресурсами; інтенсивністю темпів розвитку містоутворюючої бази міста;

- Соціально-демографічні – визначаються величиною, темпами зростання, концентрацією, статевовіковою структурою і складом всіх груп населення;

- Ресурсний потенціал території – складається з природних ресурсів, що включає господарське та містобудівне використання території, характеру і стану планування та забудови, загальному освоєнні території колишніми капіталовкладеннями в забудову, інженерних мереж, благоустрій.

- Архітектурно-планувальні – створена структура плану і містобудівна композиція; розміщення основних елементів, визначаючих структуру функціональних і композиційних зв'язків.

Економічні і соціально-демографічні чинники є вирішальними при формуванні цілей розвитку міста і обумовлюють приріст міської території і потрібні зміни функціональної структури міста. Вони визначаються темпами приросту і абсолютної чисельністю населення, структурою його зайнятості в залежності від темпів розвитку містоутворюючої бази міста, балансом розвитку народногосподарського комплексу міста та галузей міського господарства; пропорціями і ефективністю капіталовкладень в розвиток економічної бази міста. Ресурсний потенціал території міста і його архітектурно-планувальні характеристики визначають комплекс можливостей забезпечення розвитку міста в зв'язку з соціально-економічними тенденціями цього розвитку.

Дослідження цих методів займаються спеціальні наукові установи. В Україні сформувалися наукові школи дослідження архітектури міст: Львівська, Харківська та Полтавська.

4. Вирішення поставлених задач ставить вимогу обґрунтування відповідних методологічних засад і добору методів дослідження. Для сьогоденних умов зберегли актуальність і придатність до вирішення завдань містобудування загальнонаукові і спеціальні методики, до яких належать [4]:

1. аналіз і систематизація картографічних, проектних матеріалів та науково-практичних розробок;
2. натурні обстеження містобудівної системи і її окремих елементів;
3. статистичної опрацювання, на основі яких встановлюються кореляційні зв'язки залежності стану містобудівних систем від просторових параметрів;
4. структурного аналізу, який використовується для структурного представлення містобудівного простору;
5. факторний аналіз для виявлення параметрів простору;
6. порівняльного аналізу

Виділяються відомі і широко використовуються в містобудівному процесі методики аналізу та синтезу містобудівних систем, зокрема: прогнозування чисельності населення і визначення демографічної місткості території; пофакторного аналізу і комплексної оцінки території; оцінки інтенсивності містобудівного освоєння території і виявлення меж містобудівних систем; визначення оптимальних розмірів окремих функціональних зон і їх компонування; розрахунку транспортних потоків і транспортної місткості на території і в містах; мінімізації територіальних зв'язків і оцінки зв'язності міських систем; розміщення об'єктів обслуговування та окреслення їх радіусів доступності.

Вивчення морфології та морфогенези міст перш за все опирається на історичні дані. У спеціальній літературі підкреслюється, що просторова структура поселення, його розміщення й розпланування, напрями й ширина вулиць, спосіб забудови ділянок, характер забудови – все це є матеріальним відображенням його розвитку, містить у собі нашарування змін, які відбулись у минулому. Слід підкреслити, що зміни, які відбулись у просторовій формі міста, не завжди знищують або змінюють попередній стан, що вказує на те, що збереження (зміна) розпланування має бути важливим матеріалом дослідження [2].

Тут важливими стають картографічні матеріали, зокрема ситуаційні плани міст з минулого. Відповідно, важливим методом дослідження є аналіз плану міста (з минулого і сучасного). Ці дослідження провадяться в двох аспектах. По-перше, ведеться пошук більш ранніх форм у пізнішій структурі простору міста, по-друге, відбувається аналіз композиції міста. На нашу думку, поєднання методик порівняння та ретроспективи, разом із проведенням безпосередніх досліджень (містобудівна інвентаризація) в містах, а також використання літературних джерел дозволить розкрити генезу простору міста та розуміння його сучасного стану.

Картографічні матеріали дорадянського періоду отримані з архівів області, генеральні плани міст радянського періоду та сателітарні фотографії автор може отримати у проектних інститутах регіону, районних відділах архітектури та з Інтернет ресурсів. Слід зазначити, якщо відносно окремих міст не вдалось отримати необхідні історичні карти та проектні матеріали радянського періоду - тоді ширше використовуються дослідження на території, що дозволяло виявити існуючі радянські релікти, які збереглись у сучасному просторі міст.

Ці методи дозволяють також в'яснити спосіб і зону впливу «старших» форм просторової структури на морфологію «молодших».

Методи опитування й анкетування (статистичного опрацювання)

проводилися в основному для з'ясування оцінки мешканцями змін, що відбулися у просторі, а також проблем і невідповідностей, які тут існують. Особливо важливі були натурні дослідження, які дозволили порівняти інформацію, зібрану з різних джерел, з реальним виглядом міст та виділення реальних реліктів з минулого, що збереглись до сьогодні.

Для побудови структурного аналізу використовують графічну композицію міста.

Даний метод ґрунтується на принципі багаторівневого побудови композиційного каркаса. Суть методу полягає в послідовній побудові композиційного каркаса на локальному, зональному і міських рівнях з наступним переходом з одного рівня на інший. Метод складається з послідовного виконання трьох етапів відповідно до рівнів композиційного каркаса (рис. 1).

Основою для визначення загальної гіпотези розвитку містобудівельної системи на основі аналізу її сучасного стану (фактурного аналізу) і тенденції розвитку, є комплекс містобудівельного дослідження, в результаті яких виявляють: інформацію про тенденції соціально – економічного розвитку міста (комплекс цілей), а також інформація про ресурси (комплекс можливостей); сучасний стан і тенденції розвитку планувальної, просторової і функціональної структур міста; характер ландшафту; інженерно-будівельну і санітарно-гігієнічні характеристики, характеристики забудови.

І в результаті, порівняльний аналіз – це виявлення закономірностей досліджуваних взаємозв'язків. Таким чином, надається можливість кооперувати проаналізованими процесами у минулому і теперішньому. Таким чином, виявляються і фіксуються стійкі тенденції і об'єктивні закономірності просторового і тимчасового розвитку регіону, які повинні бути покладені в основу моделі прогнозованої просторової організації регіону. Тобто, послідовно застосовуючи викладені методичні принципи, вирішуються три основні завдання: розкриваються генетичне коріння сучасної планувальної структури і окремих її елементів; вивчаються стадії і цикли розвитку і зміни структури; дається прогноз майбутнього стану елементів і всієї структури регіону в цілому, що в сумі забезпечує цілісне бачення оптимально-імовірнісного розвитку ускладнюється системи розселення.

Методи, використовувані сьогодні, направлені, в основному, на рішення задач визначення ресурсного потенціалу, тобто на виявлення факторів і умов, визначаючих комплекс можливостей прийняття проектного рішення.

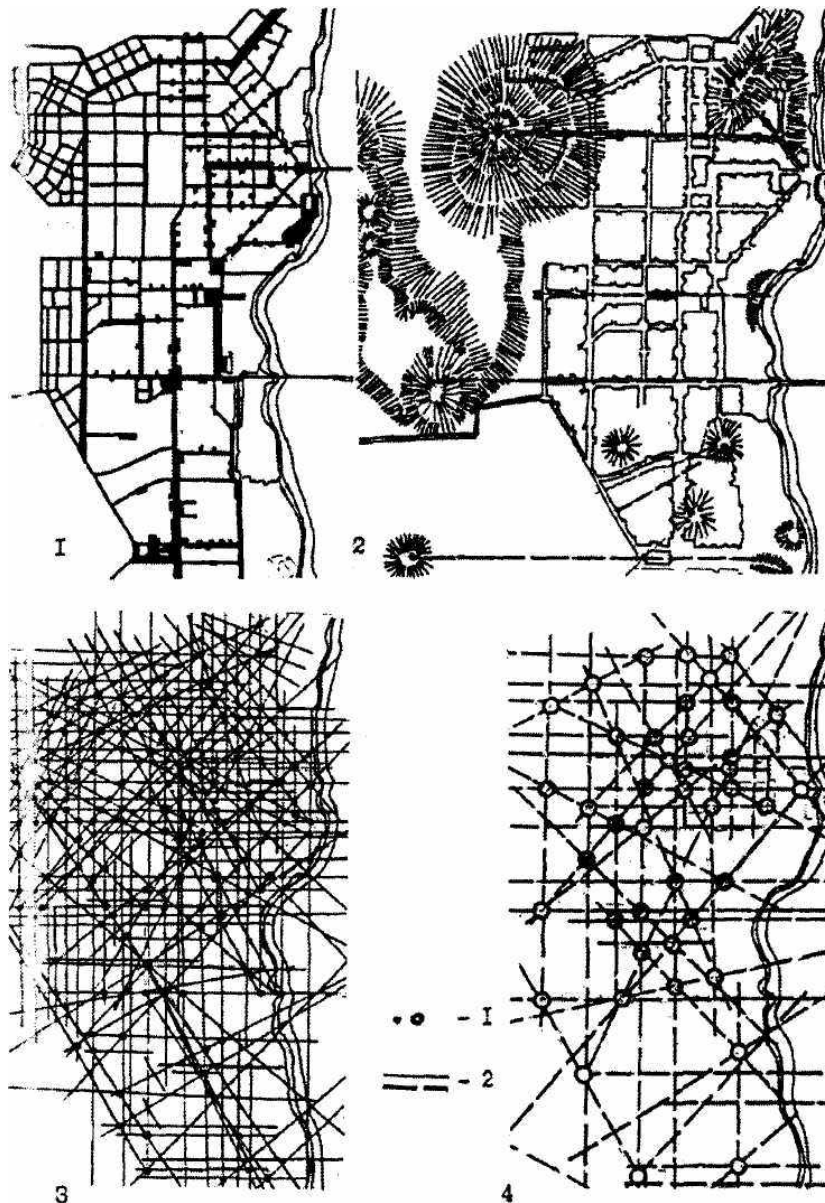

Рис.1. Етапи композиційного аналізу міста

1 - Система міських просторів; 2 - Взаємозв'язок планування з природними елементами; 3 - Композиційна сітка планування зони; 4 - Генералізований композиційний каркас. (1) - композиційні вузли, (2) - композиційні осі

Ці методи дозволяють архітектору об'єктивувати існуючу інформацію, виявивши закономірності впливу того чи іншого фактора на розвиток і функціонування містобудівного об'єкта, що може слугувати основою аргументованого прийняття проектного рішення.

Висновки: у даній статті було перш за все розкрито і конкретизовано терміни «морфологія» і «морфогенеза» міст. Зокрема, з'ясовано коло діяльності цих понять, наприклад, важливим є те що метою морфогенетичних досліджень є пошук «основи та змісту» форми, а морфологія трактується і зводиться до аналізу організації та забудови міських форм, не розглядаючи

морфологічний аспект. По-друге, визначено основні фактори, що впливають на характер розвитку і зміни, серед яких економічні, соціально-демографічні, ресурсний потенціал, архітектурно-планувальні. По-третє, в роботі обґрунтовується відповідні методологічні засади і добори методів дослідження, серед яких розглядається: картографічний, натурні спостереження, статистичні опрацювання, структурний, факторний, а також порівняльний аналіз. В результаті наведено приклад як на практиці можна використати дані методи.

Література

1. Габрель М. Підвищення ефективності містобудівельних рішень в організації приміських територій: моног. / М.М.Габрель. – Львів: СПОЛОМ, 2014. – 11 с.
2. Говоренкова Т.М. Применение графоаналитических методов для решения градостроительных задач / Т.М. Говоренкова, Ю.М. Моисеев. – М., 1987. – 108 с.
3. Сосновський В.А. Прикладные методы градостроительных исследований: Учеб. пособие. / В.А. Сосновский, Н.С. Русакова М.: «Архитектура-С», 2006. – 5-7 с.
4. Сосновский В.А. Методы градостроительного анализа / В.А. Сосновский. – М., 1993. . – 56с.

Аннотация

Осуществлено конкретизацию терминов морфология городов, морфогенеза городов с целью выявления теоретических предпосылок исследования проблемы архитектурно-пространственной изменения малого города. Целью исследования стало «основы и содержание» города, то есть выяснение ее формы, изменений и воспроизведения развития во времени (генеза).

Ключевые слова: морфогенеза города, морфология города, архитектурно-пространственные изменения города.

Annotation

Implemented specification terms towns morphology, morphogenesis cities to identify the theoretical premises of research problems of architectural and spatial changes of a small city. The aim of the study was the "framework and content" of the city, that is finding its form in time of change and development (genesis).

Keywords: City morphogenesis, morphology city spatial architectural changes of the city.